

Dannelse og Handlekompetencer i Historiefaget

BACHELOR

Daniel Alexander Scharff-Jensen (30180201)

66.010 tegn inkl. mellemrum

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	3
Problemformulering	4
Læsevejledning	4
Metode og undersøgelsesdesign	6
<i>Kvalitativ Observation</i>	6
<i>Kvalitativt Interview</i>	7
Teori	8
<i>Folkeskolens og historiefagets formål</i>	9
<i>Dannelse</i>	10
Dannelsesbegrebet i skolen	11
<i>Handlekompetence</i>	12
TRE KATEGORIER AF NØGLEKOMPETENCER:.....	13
<i>God anderledeshed</i>	14
<i>Historiebevidsthed</i>	17
<i>Historisk Empati</i>	18
Analyse	22
<i>Observationer</i>	22
første observation. 8. Klasse	22
Anden observation - 8. Klasse	25
Tredje observation - 6. Klasse	28
Observationer overordnet.....	30
<i>Elevinterviews</i>	31
Operationalisering af elevinterviews:	31
Interview med lærer	35
Diskussion	37
Konklusion	38
Litteratur	39
Bilag	41

<i>Observationer</i>	41
Første Observation.....	41
Anden Observation	42
Tredje Observation	48
<i>Interview</i>	51
Elevinterviews	51
Lærerinterview.....	55

INDLEDNING

Jeg har valgt at undersøge hvordan historiefaget, gennem historiebevidsthed og historisk empati, kan styrke elevernes handlekompetencer, da jeg gennem min egen undervisning har fundet stor glæde ved at anskue historien fra andre vinkler end den kronologiske og faktabaserede undervisning, og ofte, gennem mine praktikker og mit arbejde som vikar, er stødt på en manglende glæde ved historiefaget, hvilket også kommer til udtryk i dette citat af Bernard Eric Jensen (2010, s.8)

“Mangfoldige praksiserfaringer peger i retningen af, at mange af folkeskolens ældste elever oplever historiefaget som kedeligt og uvedkommende (...) Den tendentielt manglende elev interesse for den historie, der præsenteres i undervisningen, indikerer ikke en manglende interesse for historie som sådan. Forholdet er snarere udtryk for, at den gængse eller traditionelle fortidsrettede kundskabsformidling har udspillet sin rolle.”

Dog taler fagets formål for, at historiefaget spiller en vigtig rolle i elevernes dannelse. Elever skal i samspillet med undervisningen have fokus på, hvordan begivenheder og personer er oplevet i samtiden og eftertiden. Dette skal styrke deres evne til at forklare hvordan og hvorfor vores samfund har udviklet og ændret sig. Endvidere skal eleverne kunne forholde sig til, hvordan dansk kultur og historie har været påvirket af og påvirker samspillet med omverdenen (emu.dk, 2019, s. 27)

En anden faktor, der kan påvirke elevernes forhold til historiefaget, og dets vigtighed, er den konstante eksponering af information, og eleverne vil have en idé om at de allerede ved tingene i forvejen, eller at der ikke er noget nyt ved den information de får, og derfor vil de tænke: “Jeg ved allerede alt det her” (Ziehe, 2004, s.66)

Da både historisk empati og historiebevidsthed er en del af historiefagets fælles mål (emu.dk, 2019, s. 33), har jeg fundet det både interessant og relevant at undersøge om disse er til stede i dagens historieundervisning, og om der er blevet gjort op med den gamle fortids fokuserede historieundervisning, og til sidst opstået et fokus på dannelse og en forståelse af fortiden, samtiden og fremtiden.

PROBLEMFORMULERING

“Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Hvordan kan historiefaget, gennem historiebevidsthed og arbejde med historisk empati, styrke elevernes handlekompetencer som borgere i et moderne demokratisk samfund. Er disse begreber til stede i historieundervisningen og hvilke problemstillinger kunne der være?”

LÆSEVEJLEDNING

For at give et overblik vil jeg her forklare opgaven, dens afsnit og mine overvejelser. Læsevejledningen vil følge opgavens struktur.

Til at begynde med har jeg uddybet og forklaret mit valg af metoder. Jeg har begrundet mit valg af metode i forhold til indsamling af den mest relevante empiri, og argumenteret for fordele og ulemper ved metoderne.

For at besvare min problemformulering har jeg valgt at have fokus på relevant teori.

- Jeg har valgt at starte teoriets afsnittet med at afklare historiefagets overordnede formål, for at understrege fagets dannende virke. Dette har jeg gjort på baggrund af Pietras og Poulsens historiedidaktik og Børne- og undervisningsministeriets faghæfte.
- Efterfølgende har jeg valgt at afklare dannelsesbegrebet og handlekompetence gennem teorier af Wolfgang Klafki og Karsten Schnack, der begge har spillet en stor rolle i måden vi anskuer dannelse på i dag.
- Som udspring af dette, har jeg valgt at have et fokus på Thomas Ziehes teorier om den gode anderledeshed, og om hvordan elever i vores moderne kultur har en tendens til at være egocentriske og sætte spørgsmålstegn ved skolens relevans.
- I slutningen af teoriets afsnittet har jeg fokus på historiebevidsthed, som jeg har undersøgt gennem Bernard Eric Jensens teorier, og historisk empati, hvor jeg har taget udgangspunkt i Jason Endacotts teorier om dette.

Efter teoriafsnittet vil jeg analysere min indsamlede empiri, med udgangspunkt i de førnævnte teorier og min problemformulering. Analysen vil blive fulgt op af en diskussion af mine metoder i forhold til indsamling af empiri, og tale om fordelene og ulemperne ved mine metoder og deres udfald for min undersøgelse. Til slut vil opgaven munde ud i en konklusion der taler ind i en besvarelse af min problemformulering.

METODE OG UNDERSØGELSESDSIGN

For at undersøge og finde svar på min problemformulering, har jeg valgt at indsamle forskellige former for empiri. Jeg har for det første valgt at gøre brug af *observationer*, hvor jeg har observeret forskellige lærere og deres historieundervisning over flere undervisningsgange. Herefter har jeg lavet korte kvalitative *interviews* med tilfældigt udvalgte elever fra en af klasserne. Til sidst har jeg lavet et kvalitativt *interview*, med en historielærer

KVALITATIV OBSERVATION

Jeg har valgt at bruge observationer til indsamling af empiri, fordi de kan give et nuanceret billede af undervisningen. For at opnå det bedste resultat i forhold til mine observationer, der bygger på tilegnelsen af dannelse og handlekompetencer gennem historisk empati og historiebevidsthed, har jeg først og fremmest sat mig grundigt ind i begreberne og deres synlighedstegn. Dette har klædt mig på til at kigge efter de rigtige ting under mine observationer. Jeg har forholdt mig deduktivt til mine observationer, da jeg har observeret på basis af eksisterende teorier.

På baggrund af min problemformulering, fandt jeg det fordelagtigt at observere passivt, og forholde mig som fuldstændig observatør, da min intention var at undersøge om begreberne, brugen af dem og elevernes udvikling af kompetencer var til stede i den generelle historieundervisning.

Som udgangspunkt, vil det være svært at garantere, at en sådan observation giver et korrekt billede af hverdagen, da min egen tilstedeværelse og handlinger i form af observation og notetagning, kan have haft indflydelse på elevernes, såvel som lærerens opførsel og engagement i undervisningen. Jeg havde dog ikke på forhånd informeret parterne om, hvad jeg specifikt kiggede efter, og man kan derfor argumentere for, at data er tæt på virkeligheden (Petersen, Hassing & Henriksen, 2018, s 131-134).

KVALITATIVT INTERVIEW

Man kunne have valgt at lave et mere kvantitativt spørgeskema til diverse klasser, jeg har observeret, og dermed have indsamlet mere data. Jeg har dog valgt at gå kvalitativt til værks, fordi jeg mener det vil give et mere nuanceret billede af tilstedeværelsen af begreberne i undervisningen, og elevernes forståelse af historiefagets formål.

Man kan argumentere for at en kvalitativ tilgang til min problemstilling, vil gøre det svært at generalisere, og give et fuldkomment billede af begrebernes tilstedeværelse i Danmark generelt. Dog vil det være fordelagtigt ud fra et konstruktivistisk synspunkt, fordi man kan undersøge, hvordan verden bliver opfattet af dens individer, ud fra en interaktion mellem disse. Da vores samfund og kultur er et samspil mellem individer, der opfatter verden forskelligt, er det en fordel ikke at se verden som værende uafhængig af individer. Disse begreber, kan derfor ikke måles objektivt. Interviews er fordelagtige i denne sammenhæng, fordi de bygger på aspekter som samtaleprocesser og selvforståelse, og udforsker måder at tale om, ræsonnere over og beskrive tidligere oplevelser (Brinkmann, 2014, s. 183).

Under min udformning af interviewspørgsmål, har jeg lave en operationalisering af teorien. Da eleverne måske ikke vil have mødt begreberne eksplicit i undervisningen, fandt jeg det nødvendigt at formulere nogle passende spørgsmål til deres niveau, for at få det bedste resultat. Derudover har jeg ud fra teorier, udformet en række teoretiske spørgsmål, der har formet mine interviewspørgsmål, og dermed lavet en operationalisering af de teoretiske spørgsmål, til de faktiske spørgsmål i interviewet. Denne operationalisering, vil danne grundlag for validitet og reliabilitet i interviewet (Petersen, Hassing & Henriksen, 2018, s. 109-111). Dog kan reliabiliteten blive udfordret, i den forstand, at interviewet vil tage udgangspunkt i specifikke møder mellem to individer, og derfor, vil den fuldkomne samme form ikke kunne gentages i et møde med andre mennesker (Brinkmann, 2014, s. 184).

TEORI

Pietras og Poulsen (2016) beskriver bl.a. historie som noget der kan vise os ting, og noget vi kan lære af. De beskriver historien og fortiden som noget, der manifesterer sig overalt i vores liv, samfund og bevidsthed. Fortid eller levet historie har efterladt sig spor i form af mindesmærker, bygninger, artefakter, infrastruktur, billeder, tekster, film, byrum, kulturlandskaber osv. Fortid er i ens egen og andres erfaringer og erindringer. Den har formet den adfærd og mentalitet, der kendetegner samfund og kulturer (Pietras og Poulsen, 2016). Vi bruger historien i dagligdagen hele tiden. Den styrker vores forståelse af det samfund vi lever i, og underbygger og præger de beslutninger vi tager omkring fremtiden. Det er vigtigt for fremtidige borgere at kunne forholde sig til historie, og forstå, hvorfor folk handler som de gør. Ved at have en forståelse for historisk empati, årsagsforklaringer og etik, som vil blive yderligere forklaret senere i teorigang, kan elever styrke deres handlekompetencer i fremtidens demokratiske samfund, hvor de skal leve og være en aktiv del af samfundet.

FOLKESKOLENS OG HISTORIEFAGETS FORMÅL

Den danske folkeskoles formålsparagraf lyder således:

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati. (uvm.dk)

Kigger man på kravet om at Eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie, kan man i historiefaget, kigge på hvordan dansk historie og kultur ikke har eksisteret alene, men har været påvirket af samspillet med omverdenen. Eleverne skal endvidere arbejde undersøgende og historieskabende med de forskellige sammenhænge og problemstillinger, der er forekommet i fortiden. Undervisningen skal også give eleven muligheder for og lyst til at anvende fagets indhold og dets fremgangsmåder til at tage stilling og reflektere over de sammenhænge, der skaber deres tilværelse og, samtidigt, styrke de fællesskaber de tilhører.

Eleverne skal også opnå fortrolighed med dansk kultur og historie, som en forudsætning for at de kan deltage aktivt som borgere i et samfund bygget på demokrati. Et demokratisk samfund, forstået som et samfund, der bygger på en forståelse af at både individer og fællesskaber er historieskabte og historieskabende. Faget skal altså styrke elevernes identitet og historiske bevidsthed, så de kan handle ud fra idéen om, at både individ og samfund er et produkt af vores fortid, samtidigt med at de skal handle og tage stilling til mulige fremtidsscenerier på baggrund af fortiden. I dette ligger også en

forståelse af, at fortolkningen af fortiden kan være modsatrettet, alt efter hvilket individ, eller hvilken kultur, der fortolker den. Fagets opgave er derfor at lære eleverne, at tolerere og acceptere, at der kan findes forskellige fortolkninger af fortiden, forståelser af nutiden og forventninger til fremtiden, der alle kan være gyldige. Dette skal være kendetegnende ved historieundervisningen, og vil understøtte den demokratiske dannelse (Børne- og undervisningsministeriet, 2019, s. 27).

DANNELSE

Sammenskriver man de essentielle pointer, der omhandler konkret dannelse, kan man altså fastslå at eleverne skal udvikle forståelse for andre lande og kulturer, skabe tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle, samt forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Man kan ud fra formålsparagraffen fastslå, at dannelse vægter tungt, og er en stor del af vores skolegang. Ifølge Wolfgang Klafki (2001), kan dannelse først og fremmest forstås som en sammenkobling af forskellige begreber. Disse begreber dækker over bl.a.: *selvbestemmelse, frihed, emancipation, autonomi, myndighed, fornuft og selvvirksomhed*. Klafki (2001, s.32) fortsætter og ytrer: *“Dannelse forstås altså som evne til fornuftig selvbestemmelse, der forudsætter eller indbefatter emancipation fra det fremmedbestemte, som evne til autonomi, til fri selvstændig tænkning og til frit at træffe selvstændige moralske afgørelser”*. Klafki (2001, s.32) referer efterfølgende til et citat af Kant, der understøtter hans tanker om, hvad dannelse indebærer, og hvordan oplysning kan danne grundlag for dannelse og selvbestemmelse. Kant er således citeret for at sige: *“Oplysning er menneskets udtrædelse af en selvforskyldt umyndighed. Umyndighed er manglende evne til at bruge sin forstand uden andres ledelse”* (Klafki 1996 s.32).

DANNELSESBEGREBET I SKOLEN

“Menneske er ikke noget man fødes som. Det er noget man dannes til. Denne dannelse er en kompliceret proces i samspil med andre mennesker i en kulturel kontekst” - Karsten Schnack (2016, s.27)

Der findes i pædagogikken mange forskellige opfattelser af dannelse, men to af dem er særligt fremherskende og spiller en rolle for, hvordan vi forstår dannelse i dag.

- Den første bygger på idéen om, at mennesker kan sammenlignes med planter. Vi starter som et frø, der på forhånd indeholder de træk og kvaliteter vi får brug for senere i livet, og gennem pædagogisk støtte og vejledning, vil mennesket udfolde sig og blive dannet. Ligesom et agern, der med omsorg og opsyn fra gartneren, i sidste ende vil blive til et stort egetræ. Dette syn på dannelse vil ofte lede til opdragelse og undervisning på barnets betingelser.
- Den anden klassiske opfattelse af dannelse, bygger på idéen om, at alt i vores underbevidsthed er skabt gennem sanserne, og dannelse vil som regel være styret af udefrakommende normer, kanoner, kulturer og læreplaner. Børnene skal i en eller anden forstand ses som tomme beholdere, hvilket leder os til begrebet *“tabula rasa”* eller ren tavle. Her er det pædagogikkens rolle at varetage dannelsen, ved at *“skrive”* ting ind på tavlen. Dette skal ske i et passende tempo, i form af vigtigt indhold og en fornuftig systematik. Man kan her tale om tankpassermetaforen. Denne bygger på idéen om at man som underviser og pædagog har rollen som tankpasser, der skal fylde tomme beholdere op. Fylder man for lidt på, vil eleverne ikke udvikle sig tilstrækkeligt, men fylder man for meget på for hurtigt, vil noget af stoffet altså løbe over og ryge ved siden af, og på den måde vil dannelse altså gå tabt i processen. Kigger man på den tyske dannelsestradition, ses barnet som hjælpeløst og upersonligt fra fødslen af, dog har barnet uendelige muligheder, der skal aktiveres gennem en dannelsesprocess i en kulturel kontekst (Schnack, 2016, s. 28).

Dannelse er en stræben efter at videregive kompetencer, som man i en eller anden forstand mener vil være fordelagtige for personen, som borger i samfundet, og alle pædagogiske handlinger bør afspejle dette, selvom det langt fra altid vil være tilfældet.

HANDLEKOMPETENCE

Alle ting kan udføre bevægelser, men kun mennesker kan udføre handlinger, fordi de også har personlighed. Handlinger, skal forstås som noget, der udføres på baggrund af intentioner, motiver og ønsker.

“Dannelse har med ånd at gøre og drejer sig om udvikling af det specifikt menneskelige, som må forstås forskelligt fra det ensartede, kvantitative, kausale og naturlovmæssige” - Karsten Schnack (2016, s.35-36)

Taler man denne afklaring ind i et dannelsesperspektiv, kan man tale om at dannelse bygger på værdier, og derfor må tolkes gennem et handlingssprog. Handlinger taler altså ind i normer og værdier. En sten i frit fald fra en bro forholder sig ikke til en norm eller et motiv, men en naturlov. En person, der udfører en handling på baggrund af et motiv eller en intention, så som en mand der løber for at nå bussen, eller en der springer i en sø efter et druknende barn, har derimod en intention med handlingen, og kan siges at handle. Handlekompetence indeholder beslutninger og overvejelser, der bygger på viden, erfaringer, normer og værdier. Der vil ofte være modstridende interesser og motiver, og derfor er der i et dannelsesperspektiv, tale om et ansvar. Handlekompetence handler ikke om at give et facit for, hvordan man kan forholde sig til pågældende situationer, men forsøger at danne til at individet foretager ansvarlige handlinger (Schnack, 2016, s. 36). Dette taler videre ind i Schnacks (2016) teori om politisk dannelse og medborgerskab. Han mener, at der siden Rousseau, har været et spændingsforhold mellem det frie individ og udvikling af individer, der samarbejder og deltager i det sociale og samfundsmæssige fællesskab. Skolen er ofte blevet beskyldt for, at den demokratiske og politiske dannelse, er en form for indoktrinering, der vægter specifikke kulturelle og politiske synspunkter. Dog mener Schnack (2016), at politisk og demokratisk dannelse aldrig kan føre til indoktrinering, da det forudsætter at man forholder sig ukritisk, og følger flokken uden at stille spørgsmål til motiver og

intentioner, hvorimod politisk dannelse styrker elevernes kompetencer til at kunne tænke og handle politisk. Politisk dannelse er altså det eneste værn mod indoktrinering. Sker den politiske dannelse i samspil med en opdragelse til myndighed og solidaritet med de svage, vil eleverne med disse redskaber kunne deltage reflekterende i fælles anliggender. (Schnack, 2016, s.38-39)

I sin artikel "*Dannelse og Handlekompetence*", refererer Lone Fredensborg (2016) til tre overordnede nøglekompetencer, der er opstillet af Karsten Schnack:

TRE KATEGORIER AF NØGLEKOMPETENCER:

1. *At kunne fungere i socialt uensartede grupper*
  - a. opnå gode forhold til andre
  - b. samarbejde
  - c. håndtere og løse konflikter
2. *At kunne handle selvstændigt – ansvarligt og reflekterende*
  - a. handle i forhold til de store sammenhænge
  - b. udforme og gennemføre livsplaner og personlige projekter
  - c. formulere og forsvare sine rettigheder, interesser, grænser og behov
3. *At kunne benytte redskaber interaktivt*
  - a. bruge sprog, symboler og tekst interaktivt
  - b. bruge viden og information interaktivt
  - c. bruge teknologi interaktivt."

GOD ANDERLEDESSED

Thomas Ziehe har defineret tre dimensioner af undervisningen, *tematisering*, *informalisering* og *subjektivering*, der alle skaber udfordringer i undervisningen.

Tematisering: I forhold til denne dimension taler Ziehe (2004) om, hvordan vi i dag har en udstrakt mulighed for at tilgå materialer i alle mulige afskygninger og modaliteter. Det er nemt for alle at tilgå informationer, billeder og emner om alt her i verden, og derfor vil det være svært for den praktiserende lærer at udforme en undervisning, der skaber nysgerrighed hos eleverne. Angriber man disse emner konservativt, vil der typisk opstå en reaktion, hvor eleverne sidder med en følelse af at de allerede ved nok om stoffet i forvejen, og undrer sig over, hvad det nye ved denne information er. Derfor er det vigtigt, men også udfordrende, for underviseren at finde nye vinkler på de emner, der allerede er dybt printet i vores kulturer og historie.

Informalisering: Den anden dimension, der belyser en anden udfordring ved undervisning, er det som Thomas Ziehe (2004), kalder for *plausibilitets-mønsteret* eller *informalisering*. Disse begreber dækker over en tendens i samfundet, hvor dagligdagen er blevet mere uformel. Dette kommer til udtryk i folkeskolen, hvor den autoritære kløft mellem lærer og elev, bliver mere og mere udvisket. Dette betyder at eleverne, vil have forskellige idéer om og opfattelser af, hvornår undervisningen er en læringsituation, hvilket leder til, at elever hurtigt vil søge bekræftelse og bevis for undervisningens brugbarhed og relevans. Så snart de skal indgå i en proces, der ikke er kortvarig, vil de stille spørgsmålet: "*Hvad kommer der ud af det?*", altså vil de søge plausibilitet.

Subjektivering: I den tredje dimension, som Ziehe (2004) kalder for, *subjektiveringen*. Subjektiveringen bygger på elevernes tendens til at forholde sig selvrefererende til de emner de vil møde i skolen, altså vil elever spørge sig selv: "*Hvad har det med mig at gøre*", når de møder nye emner i skolen. På grund af denne tendens, vil eleverne søge efter at finde i sig selv i undervisningen, uanset hvad emnet er, eller hvad underviserens intentioner med undervisningen måtte være. Dette skyldes, at individet er kommet fokus, og dermed er den ydre verden og elevernes stillingtagen til den, faldet i baggrunden (Ziehe, 2004, s. 66-67).

Et andet problem Thomas Ziehe (2004) forholder sig til, er kløften mellem lærer og elev. Der vil ofte forekomme en kulturel kløft mellem parterne. Det skal forstås på den måde, at læreren ofte vil anse nogle ting for givet. Eksempelvis vil læreren i mange tilfælde have en idé om, hvad eleverne vil finde interessant, hvad eleverne gerne vil lære, hvordan de tænker på og hvordan en normal elev opfører sig, på trods af at eleverne har en helt anden holdning til disse. Et andet eksempel er elevernes, ofte anspændte, forhold til det abstrakte. De vil typisk søge hen imod det konkrete og direkte i undervisningen, som de kan forholde sig til nu og her. Desværre kræver videregivelse af kulturelle traditioner abstrakt undervisning, i den forstand at kultur har at gøre med genstande, der ikke er nærværende. Dette resulterer i at der ofte vil opstå, denne såkaldte brobygning mellem lærer og elev, hvor læreren skal forsøge at gøre målet plausibelt. Brobygningen kan ske ved, at læreren tillægger indholdet værdi, ved at sige "Det er umagen værd for jer at vide noget om dette" eller også vil læreren tale til det sociale, og tale til idéen om at han eller hun, ikke ville undervise i det, hvis det ikke var vigtigt. (Ziehe, 2004, s. 67)

I vores moderne samfund, er der skabt en tendens til at unge mennesker har fået større mulighed for selv-reference i alt hvad de møder i deres hverdag. Dette kan være en god ting, men problemet forekommer, når de unge bruger denne kulturelle mulighed for selv-reference på en helt specifik måde. De unge har en tendens til at forholde sig begrænset til deres omverden. Der er altså kommet en stor opmærksomhed på den indre verden, denne er blevet mere relevant end den ydre. Thomas Ziehe skriver:

"For mange mennesker i vores kultur har disse relevanser skiftet så meget, at den indre verden rent faktisk er den eneste virkelige verden Og alt andet er mere eller mindre noget, de føler bliver dem påtvunget." (Ziehe, 2004, s. 69).

90% af unge mennesker har en tilbøjelighed til at have modvilje overfor ikke-personbunden anderledeshed. Så for at afhjælpe dette, må der ske en decentrering, altså en ændring af individets opfattelse af at være i centrum. Der skal skabes rum for god anderledeshed. Eleverne skal ikke se emner og indhold, der viger fra deres egen identitet som fremmed, men derimod som anderledes på en god måde. (Ziehe, 2004, s.77)

Man kan pålægge denne idé, om decentrering og god anderledeshed, de tre dimensioner, som er blev defineret førhen, og derved belyse eksempler på handlinger, der kan afhjælpe elevernes subjektive syn på undervisningen.

Tematisering: Man må afvige fra hypotesen omkring at eleverne ikke ved noget, og i stedet tilgå undervisningen med en idé om at eleverne er bekendt med alting. Det vil derfor være lærerens opgave at ryste denne viden, og dermed danne nye perspektiver hos eleverne. Skolen må derfor gerne forekomme kunstig, være forskellig fra realiteternes virkelighed og på den måde blive overraskende.

Informalisering: Her skal man forsøge at opnå en civiliserethed i skolen, og afvige fra identitets-diskursen. Der skal opstå roller, hvor man har en balance mellem anderledeshed og fremmedhed. Man skal søge efter en depersonalisering af eleverne og deres rolle i klassen, hvor respekten for hinandens anderledeshed, og det fælles mål er i fokus.

Subjektivering: I forhold til denne dimension, taler decentreringen ind i, at eleverne skal lære at decentrere sig, fra deres eget selv. De skal forholde sig til, at det er ok, ikke at være den samme identitet hele tiden. På den måde kan eleverne opnå en lyst til at søge andre tilstande af sig selv, og opnå en forståelse af ikke blot deres egen, men også andres indre verden.

HISTORIEBEVIDSTHED

Dette begreb, som vi kender det i dag, blev for alvor taget op i 1960'erne, hvor begrebet blev brugt til at gøre op med vores måde at tænke og forstå historie på dengang. Før i tiden var historiefaget præget af neutralitet, og var altid fortidsrettet. Faget skulle nu også forholde sig til problemstillinger i samtiden, og tage højde for at samtiden også påvirkede vores måde at se fortiden på. Begrebet er blevet defineret således: "mere end blot viden om eller interesse for historie. Det er bevidstheden om samspillet mellem fortolkning af fortiden, nutidsforståelse og fremtidsforventning" - Bergmann 1979 (Pietras & Poulsen, 2016, s.67).

Ifølge Bernard Eric Jensen (1996, s.5), må man sammentænke to forhold, for at kunne forstå at mennesker lever i en proces af tid. Først og fremmest må man slå fast, at når man lever i sådan en proces, vil der altid være et før, nu og efter. Samtidigt betyder det at man udelukkende lever og virker i nutiden, alt andet er umuligt. Idéen om historiebevidsthed, bygger derfor på det forhold, at fortiden er til stede i nutiden, i form af erindringer og fortidsfortolkninger, og fremtiden er til stede som forventninger til denne. Det drejer sig imidlertid ikke om at have stor historisk viden, men derimod om at forstå, at mennesker er historie, og er historiske væsener. Mennesker er altså af historisk natur. Dette betyder at forskellen på menneskers historie, vil gøre dem forskellige. Det betyder at en forståelse af, hvordan en specifik gruppe mennesker tænker, føler og handler, kan belyses ved at se på deres kultur, og deres historie. Studiet af fortiden, bliver derfor nøglen til at forstå nutiden. (Jensen, 1996, s. 5-6)

Bernard Eric Jensen mener også at historiebevidsthed spiller en stor rolle i forhold til elevernes handlekompetence og understreger dette med et citat af Jerome Bruner:

"Selvstændighed udspringer af følelsen af, at man kan iværksætte og udføre handlinger på egen hånd. Det der karakteriserer menneskelig selvstændighed, er konstruktionen af et begrebssystem, der organiserer, som det var, en "beretning" der er koblet til fortiden, men også forholder sig til fremtiden - Selvet med historie og muligheder" - Jerome Bruner (Jensen 2011, s.157).

HISTORISK EMPATI

Som udgangspunkt er historisk empati, en kognitiv proces, der lader os gå ind i historien følelsesmæssigt. Det handler om at kunne sætte sig i både specifikke aktørers, men også hele befolkningsgruppers sted, for at kunne forstå deres oplevelser, beslutninger og handlinger (Endacott & Brooks 2013). For at forholde sig historisk empatisk til fortiden, skal man kunne sætte sig ind i, hvordan folk tænkte og hvorfor de tænkte som de gjorde. Man skal kunne sætte sig i de pågældende menneskers sted, og forsøge at leve sig ind i deres dagligdag og deres handlinger. Dette skal ske på baggrund af den historiske og sociale kontekst, som personerne man forholder sig til, levede under. Denne måde at undervise historie på har fået større og større tilslutning i de seneste to årtier, helt fra børnehaveklassen og frem. Den videnskabelige tilgang til historisk empati, har ledt til mange forskellige, og ofte konkurrerende måder at forstå og bruge historisk empati. Dette har dannet grundlag for en forvirring omkring begrebets egentlige betydning. Derfor har brugen af, og læren om historisk empati, været plettet og usammenhængende. For at skabe en fyldestgørende undervisning, der bygger på historisk empati, skal man sørge for at føre en todimensionel undervisning, der kobler de kognitive og de følelsesmæssige aspekter af historien sammen og ikke behandler dem individuelt. Endvidere skal man se historien gennem kontekst, forskellige perspektiver og følelsesmæssig tilknytning til historiske personer og figurer (Endacott & Brooks 2013)

Denne klassificering af historisk empati i undervisningen, stemmer overens med Poulsen & Larsens (2021) udlægning af samme. De skriver således:

“I undervisningen må eleverne styrke evnen til at kunne skifte perspektiv, så de bestræber sig på at forstå og “møde” fortiden på dens egne betingelser - og bevidst prøver at sætte sig ud over et præsistentisk blik på fortiden. Eleverne må derfor styrke deres bevidsthed om, at mennesker i en given fortid havde andre livsbetingelser, en anden mental horisont, et andet værdigrundlag osv. end i dag. Derfor var beslutninger, konflikter og deres løsninger, handlinger osv. også anderledes end i dag. At have historisk empati vægter forståelse for, men ikke identifikation med, sympati for eller moralsk accept af tidligere tiders handlinger.” (Poulsen & Larsen 2021). Et vigtigt aspekt af dette, er forskellen på empati og sympati. Hvor sympati taler for at man deler følelser med aktører eller ofre gennem

historiske begivenheder eller perioder, og ofte findes i forbindelse med noget negativt, dækker empati over evnen til at forstå de følelser og handlinger som vi finder hos personer og samfund gennem historien.

Endacott uddyber forklaring af historisk empati, og understreger, at man førhen har set historisk empati som en udelukkende kognitiv forståelse af historien gennem forskellige perspektiver. Den nyere forskning peger på, at man skal forholde sig til historien, både gennem historiske personer og menneskers tanker, og den følelsesmæssige dimension af deres tilværelse, på en og samme tid (Endacott 2016). Evnen til at kunne sætte ting i perspektiv er, på trods af at være en uundværlig del af det, altså ikke nok til at udfylde begrebet historisk empati. Ved at prøve at forstå, hvordan folk tænkte og følte kan man ud fra disse forstå den situation folk befandt sig i, samt hvorfor de reagerede og handlede som de gjorde i de givne situationer (Endacott & Brooks, 2013, s.43). Udover at kunne forholde sig til disse aspekter, kræver historisk empati også at man har evnen til at skelne mellem fortiden og nutiden, samtidigt med at man bibeholder en anerkendende forståelse af fortidens handlinger og gerninger i forhold til den kontekst de har fundet sted i. Hvis eleverne ikke forholder sig til det følelsesmæssige aspekt af historien, vil det være svært for dem at forstå, hvorfor folk har handlet som de gjorde. Dette vil give dem en idé om, at folks uvidenhed og position i historien udelukkende har dannet grundlaget for deres handlinger. Ved at udelukke følelser fra forståelsen af historie, vil man automatisk afskrive motiver som stolthed, grådighed, frygt, kærlighed og had etc. Dette vil give eleverne en forståelse af, at forfærdelige ting ikke er lige så sandsynlige, fordi vores tankegang er blevet mere logisk og rationel, end den var før i tiden. Eleverne vil på baggrund af manglende forståelse for fortidens aktørers følelser, have sværere ved at forudse, forhindre eller forstå udviklinger i dagens samfund, fordi deres værktøjer vil være unuancerede, hvis folks følelser forbliver et udeladt parameter. (Endacott & Brooks, 2016, s.44). Evnen til at forholde sig følelsesmæssigt til historien, gør ikke troen på hekse, eller Hitlers beslutninger mere rigtige, men giver derimod eleverne nogle kompetencer, der gør det lettere for dem at forstå, hvorfor og hvordan, sådanne ting kunne finde sted. Set med nutidige briller, virker det vanvittigt, hvordan nazismen kunne gøre få tag i en hel befolkning, og hvordan folk blev grebet af denne, og fulgte Hitler i hans drøm om lebensraum og det tredje rige. Men ved at forholde sig til de følelser folk havde i den kontekst, hvor episoderne fandt sted, og ved at prøve at forstå,

hvilke følelser det var folk havde, kan man bedre sætte sig ind i, hvorfor tingene gik som de gjorde. Forskellen på den normale moderne måde at tænke empati på, og historisk empati, er at man skal forholde sig til de forskelle, der måtte være mellem nutiden og den historiske periode man analyserer indenfor social, politisk og kulturel kontekst. Endacott inddeler historisk empati i tre forskellige dele, der i samspil med hinanden udgør definitionen af begrebet:

1. **Historisk Kontekst** - en tidsmæssig forståelse af forskelle mellem nutiden og historiens sociale, politiske og kulturelle normer, samt viden om begivenheder der leder op til den historiske situation, samt relevante begivenheder, der foregår samtidigt med den pågældende historiske situation
2. **Perspektiv** - En forståelse af fortidens menneskers oplevelser, principper, positioner, attituder og overbevisninger, for at forstå hvordan personer måske har tænkt i den pågældende situation.
3. **Følelsesmæssig tilknytning** - Overvejelser omkring, hvordan historiske figurers oplevelser, situationer og handlinger kan have været påvirket af deres følelser. Baseret på en sammenligning af ens lignende, men anderledes oplevelser. (Endacott & Brooks, 2016, s. 43.)

Hver enkelt del, er i sig selv lærende, men ved at kombinere de tre, vil man få et større udbytte. De tre dele er visualiseret i følgende model:

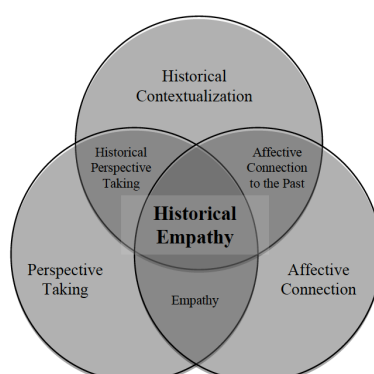

Figure 1: Visual Conceptualization of Historical Empathy

(Figur: Endacott & Brooks, 2016, s. 44)

Ved at arbejde med historisk empati i klasseværelset, vil eleverne få styrket deres kompetencer som borgere videre i livet. De vil udvikle en forståelse af, hvordan ideologier bliver skabt, hvilke baggrunde beslutninger bliver taget på og udvikle generel handlekompetence. Ved at arbejde historisk empatisk med emner som slaveri og beslutninger om krigsførelse, vil de få en forståelse af, hvor mange forskellige faktorer det pågældende perspektiv er påvirket af. Endvidere vil de få en forståelse af, hvor stor en rolle den sociale, politiske og kulturelle kontekst spiller i menneskers perspektiver gennem historien. De vil altså få styrket evnen til at se sammenhænge mellem fortid og nutid, og genkende mønstre, der har dannet grundlag for begivenheder i fortiden. Når elever forholder sig til spørgsmål om retfærdighed gennem historien, vil de ofte drage konklusioner på baggrund af deres egen virkelighed i nutiden. Derfor er det vigtigt at arbejde med historisk empati, og fokusere på den tidsmæssige kontekst. Ved at arbejde med en empatisk tilgang til emner som slaveri og holocaust, vil eleverne skulle forholde sig til de følelser og situationer, der har ligget til grund for disse episoder. Ved at arbejde med disse moralske problemstillinger, vil eleverne blive bedre rustet til at forudse og forhindre lignende situationer fra at udspille sig i nutiden og fremtiden, og vil derfor have stærkere kompetencer til at agere som aktive medborgere i dagens samfund.

ANALYSE

Jeg vil i analyseafsnittet holde min indsamlede empiri op mod den teori jeg arbejde ud fra. Jeg vil starte med at analysere tre undervisningsgange jeg har observeret en efter en, og holde dem op mod begreber og teorier, der sigter efter en besvarelse af min problemformulering.

Jeg har primært observeret den samme klasse, med undtagelse af, at jeg har fulgt en enkelt undervisningsgang i en anden klasse. Derfor vil min analyse af den enkelte klasse komme til sidst.

OBSERVATIONER

FØRSTE OBSERVATION. 8. KLASSE

Jeg observerer en undervisningsgang, hvor elever er ved at starte emnet "oplysningstiden" for at få et billede af denne tid, viser Peter filmen "En kongelig affære", der omhandler denne tidsperiode med fokus på Christian den 7. og hans livlæge Struensee. Peter stopper filmen undervejs, for at uddybe vigtige pointer fra tiden. Nogle af de pointer som Peter udpeger, forholder sig til menneskers dagligdag, og forskellen på den, i forhold til i dag. Han taler bl.a. om, hvordan man dengang havde en styreform, der hed enevælde, hvor regenten havde alt magten. Dette leder hen til en samtale om de arrangerede ægteskaber, der var normen dengang. Peter forklarer, hvordan disse ægteskaber ofte fandt sted, uden parterne havde mødt eller set hinanden. De var et forsøg på at sikre alliancer rundt omkring i Europa, og resulterede ofte i, at parter blev gift med familiemedlemmer. Dette bliver holdt op imod vores eget samfund i Danmark, hvor arrangerede ægteskaber er noget man tager afstand fra.

Et andet emne Peter kommer ind på, er oplysningstidens fokus på ytringsfrihed og demokrati. Han forklarer, hvordan "oplysningsmænd" i ly af mørket, arbejdede på og diskuterede disse emner, og forsøgte at modarbejde staten for at få disse rettigheder ud til folket. Bl.a. viser filmen en episode, hvor der bliver uddelt en bødestraf, for et digt, der gik imod staten. Her får eleverne forklaret, hvordan ytringsfrihed ikke var noget

man havde dengang, hvilket var grunden til, at oplysningstidens tanker ikke blev delt med hvem som helst. En anden pointe fra filmen, der viser dagligdagen fra den tidsperiode, er kommentarer til stanken i København. Eleverne får forklaret, hvordan man dengang havde ansatte til at fjerne lort og tis fra gaderne, og køre det væk til Amager, hvilket er derfor det hedder lortøen. Filmene viser også, hvordan lægevidenskaben dengang, var meget uhygiejnisk, og hvordan man havde en slags vacciner i form af variolationer. Peter forklarer, hvordan det var en forløber til vaccinen vi har i dag, og om hvor dyrt det var at lave sådan en behandling dengang, for at give eleverne mulighed for at perspektivere til deres egen hverdag. En lignende samtale finder sted, da Peter forklarer, hvordan psykologien stadigvæk ikke havde haft sit gennembrud, hvilket betød at man ikke kunne give den sindssyge kong Christian den 7. en diagnose. Havde han levet i vores samfund, var han højst sandsynligt bliver erklæret sindssyg.

DANNELSE OG HANDLEKOMPETENCE

Ved at forklare eleverne om dagligdagen under oplysningstiden, og deres mangel på demokrati og ytringsfrihed, kan eleverne reflektere og drage paralleller til deres egen dagligdag. Da folkeskolens rolle, bl.a., er at danne og uddanne elever til deltagelse i et demokratisk samfund, giver læren om demokratiets spæde år, eleverne en forståelse af, at demokratiet ikke altid har været der, men er noget der er blevet kæmpet for. Eleverne vil kunne koble deres egen hverdag til deres fortolkning af historien, og dermed have et større grundlag for at handle. Samtidigt vil et fokus på den fraværende ytringsfrihed i gamle dage, understrege vigtigheden af at opretholde den, og værne om den, og derved danne til demokratisk medborgerskab.

HISTORIEBEVIDSTHED

I forhold til historiebevidsthed, giver undervisning i oplysningstiden og en uddybelse af de vigtigste tematikker, eleverne mulighed for at se samtiden som et produkt af de omvæltninger, der har været i fortiden. Opgøret med enevælden og demokratiets sejr, har dannet grundlag for vores politiske samfund den dag i dag. Og ved at fortolke på

fortiden, og tage ved lære af den, vil eleverne have mulighed for at danne fremtidsforventninger på baggrund af denne viden. I forhold til lægevidenskaben, vidner oplysningstiden også om, at mennesker handlede ud fra den fortid de var bekendte med den gang. Ved at snakke om forgængerer til vaccination og manglen på psykologisk videnskab, kan eleverne forholde sig til, hvordan dagens videnskab, er et produkt af fortidens undersøgelser og dermed også udvikle en forståelse for, hvilke muligheder vi har i fremtiden.

HISTORISK EMPATI

Eleverne vil gennem denne undervisning, også få en forståelse af menneskers dagligdag under oplysningstiden. Manglen på hygiejne og infrastruktur i form af kloakker og toiletter, den manglende forståelse af lægevidenskaben og psykologien og datidens styreform, dannede altså grundlag for, at mennesker levede en meget anderledes hverdag end vi gør i dag. Med viden om disse faktorer, kan eleverne danne en forståelse for, hvorfor samfundet så ud som det gjorde den gang, og hvordan en sindssyg konge kunne have magten over et helt land, imens den generelle befolkning ikke måtte ytre sig om politiske anliggender. Dette vil styrke elevernes historiske empati, fordi det taler om den historiske kontekst i form af politiske og kulturelle normer, samtidigt med at eleverne kan sætte fortidens menneskers oplevelser i perspektiv til deres egne. Eksempelvis, kan den manglende viden om vaccinationer mod kopper under oplysningstiden, holdes op imod elevernes egne erfaringer med corona pandemien. Eleverne kan også perspektivere manglen på demokrati og ytringsfrihed, til andre lande og kulturer rundt omkring i verden, hvor nogle landes styreform, stadigvæk er overskygget af diktaturer og censur.

ANDEN OBSERVATION - 8. KLASSE

Denne undervisningsgang er en fortsættelse af arbejde med oplysningstiden. Her bliver nogle af elementerne fra sidste undervisning uddybet.

Peter genopfrisker oplysningstidens placering, og hvordan den ligger i forlængelse af renæssancen. Han forklarer videre, at renæssance betyder genfødsel, i den forstand, at man begyndte at genoplive kunst og synspunkter fra antikken. Klassen snakker herefter om stavnsbåndet, og hvordan godsejerne til en vis grad ejede de bønder, der blev født på godset, og hvordan han havde ret til at afstraffe dem, uden nogen domstol eller retssag. Han forklarer yderligere, hvordan samfundet var meget reguleret dengang.

Klassen snakker om, at oplysning indebærer information og viden, og hvordan befolkningen før oplysningstiden, var generelt uvidende om deres omverden.

Der opstår nu en debat om frihed, og hvad det betyder. En af eleverne nævner moralsk frihed, i den forstand, at vi har frihed, men ikke frihed til at slå andre mennesker ihjel. Dette leder over til en samtale om Rwanda, hvor Peter forklarer, hvordan staten gav halvdelen af befolkningen lov til at slå den anden halvdel ihjel uden at blive retsforfulgt.

Et andet emne der udspringer fra denne samtale om moralsk frihed, er Epstein og idéen om systematisk misbrug af mindreårige, hvor Peter sammenligner situationen med det gamle Rom, og forklarer at det dengang havde være fuldkommen normalt at disse uhyrligheder fandt sted. Han forklarer videre, hvordan man i dag, afgiver noget af sin frihed for et fælles bedste. Han tilføjer, hvordan man skal se idéers udspring, gennem den tid de er opstået i. Dette leder hen til en samtale i klassen om, hvorfor bønderne ikke gjorde oprør mod godsejerne. Peter forklarer, hvordan det dengang var moralsk i orden at afstraffe bønder, og de ofte måtte finde sig i det, fordi det var deres eneste mulighed for at overleve. I oplysningstiden kom der dog et fokus på menneskerettigheder, og der var revolutioner under opsejling rundt omkring. Han forklarer, hvordan den franske revolution, gjorde at lande var mere tilbøjelige til at efterkomme folkets ønsker og behov, fordi man var bange for at der ville opstå en revolution i ens eget land. Snakken om menneskerettigheder, leder over i en samtale om klasseforskellen dengang. Eleverne får forklaret, hvordan bl.a. Grundtvig var med til at sørge for at viden blev for alle, og alle havde mulighed for at uddanne sig. Dette gjorde at det blev nemmere at bryde den sociale arv.

Eleverne bliver dernæst spurgt om, hvordan samfundet havde set ud i dag, hvis man ikke havde haft oplysningstiden. Eleverne byder ind, og svarer at videnskaben havde udviklet sig langsommere, og var gået lidt i stå. Peter taler om, hvordan der måske ville være større forskel på ens muligheder, alt efter hvor man boede, og hvilket samfundslag man var blevet født ind i. Oplysningen har altså været med til at give lige muligheder for alle, fordi alle har lige tilgang til uddannelse og information. Til slut i undervisningen opsummeres der i plenum, omkring hvilken indflydelse oplysningstiden har haft på dagens samfund. Eleverne nævner moderne idealer, demokrati, stemmeret, viden og ytringsfrihed. Særligt ytringsfrihed interesserer klassen, og det bliver fastlagt at man har en form for begrænset ytringsfrihed i dag, i den forstand, at man ikke må ytre noget, der kan være til fare for andre. Dette leder over i en diskussion om Rasmus Paludan, og hvorfor politiet beskytter ham. Her forklarer Peter, at det skyldes at alle har lige rettigheder, og at han er en borger ligesom alle andre, og skal derfor behandles ligeledes. Han sammenligner med Breivik, der på trods af sine vanvittige gerninger, fik en human behandling ligesom alle andre. Peter understreger, at situationen nok ikke havde været den samme, hvis disse episoder var foregået i et land med et mere korrump eller dysfunktionelt retssystem.

DANNELSE OG HANDLEKOMPETENCE

Elevernes dagligdag vil bære spor af disse bevægelser, der skete dengang, og er bygget på de disse idéer. Ifølge folkeskolens formål, skal folkeskolen danne eleverne til rettigheder, frihed, åndsfrihed, ligeværd og demokrati, hvilket alle er begreber, der er til stede og springer frem i denne periode. Arbejdet med oplysningstiden og perspektivering til deres egen dagligdag, vil altså styrke elevernes kompetencer som medborgere, og derved danne dem gennem historiefaget. Herudover taler samtalen om ytringsfrihed ind den politiske dannelse af eleverne. De lærer om, hvordan forskellige ideologier og holdninger til retsforfølgelse og menneskerettigheder, kan have stor betydning for straf og behandling af disse mennesker. Dette vil give dem mulighed for at reflektere over de sociale fællesskaber de indgår i, i samfundet.

HISTORIEBEVIDSTHED

I denne undervisningsgang, er der mange ting at tage fat på. I det Peter forklarer, hvordan renæssancen kastede nyt lys over antikkens idéer, vil eleverne få styrket deres kompetencer inden for historiebevidsthed. Dette taler ind i idéen om, at fortiden kan genfortolkes, og derved ændre fremtidsforventninger. Der kommer en ny fortolkning af fortiden, hvilket danner nye forståelser af nutiden og nye perspektiver og forventninger til fremtiden.

Et andet tema, der taler ind i dette, er oplysningstidens fokus på, at viden er for alle. Her ser vi igen, hvordan en ændring af en fortidsfortolkning, kan ændre på forventningerne til fremtiden. Ved at gøre op med idéen om, at viden er forbeholdt udvalgte mennesker, ændres samfundet markant, og nye planer for fremtiden opstår.

HISTORISK EMPATI

Snakken om frihedsbegrebet og stavnsbåndet, giver anledning til at se livet dengang gennem de dengang levendes perspektiver. Denne samtale vil udvikle elevernes historiske empati, da den forholder sig til de moralske normer, der var til stede under stavnsbåndet, og hvordan det var moralsk i orden at afstraffe fattige. Dette kan kobles sammen med Peters postulat om, at man skal se idéer gennem den tid hvor de er udsprunget. De vil få en forståelse af, at der var en overbevisning omkring at man havde den rolle man var født ind i, og at viden var forbeholdt de rige og lærde. Bøndernes manglende oprør vil altså skyldes, at de ikke havde mulighed for at gøre modstand, uden at de ville ende i fattigdom og måske dø af sult. Dette taler ind i følelser som frygt og afmagt, hvilket vil hjælpe eleverne til at forstå fortidens handlinger og positioner.

TREDJE OBSERVATION - 6. KLASSE

I denne undervisning, har læreren valgt at arbejde med Magt og Ideologier, gennem de kontroverser afholdelsen af fodbold-VM i Qatar har skabt, da de lever under sharia lovgivning. Timen begynder med at Mikkel og eleverne, sammen afklarer begrebet magt. Eleverne forklarer, hvordan en leder eller en diktator kan have magt, og styre sit folk gennem frygt. Mikkel uddyber og forklarer magt er noget man kan udøve og have, og at magt som oftest skabes af frygt eller respekt. Dette leder hen til et spørgsmål om, hvem der har magten i Danmark. En elev svarer, at staten har magten i Danmark, og at de tvinger os til at betale skat. En anden elev uddyber, og forklarer at folket vælger politikerne, og derfor har folket magten. Herefter bliver begrebet ideologi afklaret. Mikkel forklarer, hvordan forskellige kulturer i verden, har andre ideologier end vi har i Vesten. Han forklarer videre, hvordan Qatar er et emirat, hvor en konge bestemmer over folket, og derfor har meget magt. Han fortæller eleverne, at de i Qatar lever efter det man kalder Sharialov. Der bliver spurgt til klassen, om nogen ved hvad Sharialov er. Da ingen kommer med et korrekt svar, forklarer Mikkel at det er en lov, der stammer fra omkring år 800, som tager udgangspunkt i Koranen. Nogle pointer fra lovgivningen bliver forklaret, bl.a. strenge regler for indtagelse af alkohol, homoseksualitet og kvinderettigheder. Mikkel fortæller om en artikel de skal læse, der omhandler nogle problemstillinger, der er opstået i forbindelse med VM. Artiklen handler om en opfordring til homoseksuelle om at blive væk fra arrangementet, eller i hvert fald skjule deres seksualitet, fordi man ikke kan garantere for deres sikkerhed, i et land, der er bygget op omkring Sharialovgivning. Mikkel forklarer, hvordan der her sker et "clash" mellem to ideologier, og eleverne skal arbejde med at finde problemstillinger i teksten, der omhandler menneskerettigheder, f.eks. homoseksualitet og slaveri.

DANNELSE OG HANDLEKOMPETENCE

Samtalen om minoriteter, og hvordan Sharialovgivning er imod homoseksualitet, giver eleverne mulighed for at reflektere over den manglende solidaritet overfor medmennesker, som man stadigvæk finder rundt omkring i verden. Eleverne vil gennem samtalen om ideologier, udvikle deres kompetencer til at kunne forholde sig kritisk og sammenligne forskellige ideologier. Viden om forskellige ideologier og kulturer, vil altså danne eleverne til at kunne tage selvstændige og begrunde beslutninger i fremtiden.

HISTORIEBEVIDSTHED

I forhold til historiebevidsthed, vil sammenligningen af to forskellige kulturer og deres nutidsforståelse på baggrund af fortidsfortolkning give dem en forståelse for, hvordan kulturer og mennesker er et produkt af en gruppes historiske natur. Eleverne vil ved at sammenligne ideologier i Mellemøsten med deres egne, kunne reflektere over, hvordan en kultur bygger på dens fortidsforståelser. I Qatar lever de efter Sharialoven, der er mere end 1200 år gammel og bygger på religion. I Danmark har vi gjort op med det religiøse aspekt af kulturen til et vist punkt. Eleverne vil have mulighed for at se, hvordan to forskellige samfund, der begge har rødder i religionen, har forskellige fortolkninger af fortiden, og derfor tillægger dem forskellig betydning i nutiden.

HISTORISK EMPATI

Ved at tale om menneskerettigheder og de problemstillinger vi stadigvæk står over for i nogle lande, vil eleverne få et indblik i andre menneskers dagligdag. Seksualitet er stadigvæk et aktuelt emne i vores egen hverdag. Dog kan man argumentere for at accepten af anderledeshed er større i vesten, end mange andre steder i verden. Ved at forholde sig til Sharialoven, kan eleverne forsøge at se hverdagen gennem denne, og til en vis grad komme til en forståelse for, hvorfor man lever som man gør i Qatar.

OBSERVATIONER OVERORDNET

Gennemgående for alle observationerne, var den manglende deltagelse fra mange elever i klassen. Selvom størstedelen deltog eller lyttede, var mange hængt af, og lavede andre ting på deres computere. Dette taler ind i de tematikker som Ziehe (2004) påpeger. Problemet kan være at eleverne har svært ved at se sig selv i stoffet, og ikke føler de lærer noget nyt, eller noget der er relevant for dem selv. Da mange af de omtalte begreber vil ligge implicit i faget, vil det være svært for eleverne at skabe en plausibilitet for deltagelse. Videregivelse af, og samtale om, kulturelle traditioner vil virke abstrakt for mange elever, der ofte vil søge mod det konkrete og direkte.

ELEVINTERVIEWS

I forhold til mine interviews, interviewede jeg fire elever fra 8. klasse. Jeg stillede dem nogle overordnede spørgsmål om historiefaget og vigtigheden af dette, i forhold til historiens betydning for vores nutid og fremtid. Derefter fulgte jeg op, med et til to spørgsmål, der omhandler historisk empati. Jeg vil stille interviewets hovedpointer op og analysere elevernes forskellige svar til disse med teoretiske begreber.

Efterfølgende vil jeg analysere mit interview med historielæreren fra 8. klasse og sammenligne deres svar med hinanden og de observationer jeg har udført.

OPERATIONALISERING AF ELEVINTERVIEWS:

Teoretiske spørgsmål	Interviewspørgsmål
Historiefagets betydning	Synes du historiefaget er vigtigt? og hvorfor? Hvad er det vigtigste man kan bruge historie til?
Historiebevidsthed?	Hvorfor er det vigtigt at vide noget om fortiden? Hvordan påvirker historien den måde vi handler på den dag i dag? Ville vores hverdag, se anderledes ud, hvis historien havde været anderledes?

Er der historisk empati til stede i historieundervisningen?	Tror du alle tyskere var onde under 2. Verdenskrig, og hvorfor fulgte de med Hitler? Tror du stadigvæk, der havde været nazisme, hvis Hitler ikke havde eksisteret? Hvorfor?

HISTORIEFAGETS BETYDNING

I forhold til historiefagets betydning, var der både ligheder og forskelle i elevernes besvarelser. De fleste af eleverne havde en idé om at historiefaget var vigtigt for at kunne forstå hvordan vi er nået hertil, men nogle havde også den holdning, at historiefaget var spændende, udelukkende fordi det var interessant. Nogle elever mente også at faget var vigtigt at have, hvis man ville være arkæolog eller ville arbejde som historielærer. En af eleverne ytrede således: *“Jeg synes det er vigtigt. Det er vigtigt at vide, hvorfor ting er som de er. Og hvad der ligesom er sket, for at det er blevet sådan.”* hvor en anden ytrede: *“Jamen, man kan bruge det til at få generel viden om ting, f.eks. er det godt at vide noget om 2. Verdenskrig, fordi det kan være dine børn eller børnebørn i fremtiden, gerne vil vide noget om det, og så er det også godt, hvis man gerne vil være historielærer. Så historie kan man bruge til rigtig meget.”* Her kan man tale om, at der er en forskellig forståelse af historiefagets formål, i forhold til dannelse. I den perfekte verden, ville der være en transparent forståelse af, at historiefaget gennem undervisningen skulle styrke elevernes kompetencer som borgere.

HISTORIEBEVIDSTHED

I mine spørgsmål til eleverne historiebevidsthed, forsøgte jeg at danne et billede af elevernes forståelse for fortidens virke på nutiden og den samtid eleverne lever i. Jeg spurgte bl.a.: "Hvorfor det er vigtigt at vide noget om fortiden" og "Hvordan påvirker historien den måde vi handler på i dag?". En elev svarede:

"Den påvirker den måde vi handler på, fordi hvis man f.eks. har lavet noget der er gået meget galt førhen, så gør man det nok ikke igen. Så tænker man tilbage og tænker det kommer nok heller ikke til at gå godt den her gang."

Her kan vi se at eleven har en forståelse for, hvordan vores fortolkninger af fortiden, danner rammerne for den måde vi lever på i dag. I forhold til at tage ved lære af fortiden, viser eleven her, at han har en forventning om at disse ting ikke vil ske igen. Dette viser at eleven har forventninger til fremtiden, der bygger på fortidsfortolkninger og nutiden. En anden elev svarer til samme spørgsmål:

"F.eks. før nu, altså der brugte man f.eks. slaver. Derfor er det godt at vide noget om nu, fordi man skal selvfølgelig ikke bruge slaver nu. Og mange andre ting man plejede at gøre dengang, det skal man selvfølgelig ikke gøre nu. Så jeg synes det er meget vigtigt at vide noget om hvad der er sket, før nu, fordi der var mange andre regler dengang. Kvinder havde heller ikke de rettigheder, som de har nu. De skulle hele tiden gøre rent, og de havde ikke de samme job. Så jeg synes der er meget stor forskel på, hvordan vi handler i dag, og hvordan vi gjorde i fortiden."

og tilføjer til mit opfølgende spørgsmål "Ville vores hverdag se anderledes ud, hvis historien havde været anderledes?":

"Ja, hvis vi ikke havde brugt slaver dengang, og ikke havde behandlet dem, der var mørke i huden anderledes, så tror jeg ikke der havde været racisme i dag. Jeg tror ikke der ville være den samme form for racisme. Jeg tror også kvinder vil blive behandlet med mere respekt, pga. den måde de blev behandlet på i fortiden. Hvis kvinder blev behandlet på en bedre måde dengang, tror jeg heller ikke der ville være så meget sexismen den dag i dag. i hvert fald ikke nær så meget."

Her kan vi igen se, hvordan eleven har en forståelse for, hvordan vores tolkning af fortiden skaber vores nutid. Som eleven selv lægger vægt på, vil meget af racismen i dag,

kunne siges at have rødder i vores fælles fortid. Forskellige kulturer, på hver deres side af slaveriet, vil have haft en forskellig opfattelse af situationen både før og nu. Dette taler ind i elevens forståelse af, hvordan vores egen opfattelse bygger på vores fortolkning af fortiden, og hvordan denne kan variere fra gruppe til gruppe. Dette var mere eller mindre gennemgående for alle eleverne svar, og man kan derfor sige at historiebevidsthed var til stede hos dem.

HISTORISK EMPATI

Her opstillede jeg to spørgsmål, der omhandlede et emne, som jeg vidste eleverne havde viden om. Med spørgsmålet: *“Tror du alle tyskere var onde under 2. Verdenskrig, og hvorfor fulgte de med Hitler?”*, forsøgte jeg at afklare, om eleverne havde evnen til at sætte sig ind i andre menneskers perspektiver og følelser, i den kontekst, hvor begivenheden fandt sted. En elev svarede:

“Jeg tror ikke alle tyskerne var onde, jeg tror dem der meldte sig ind, var det, og jeg tror de fleste var onde, men jeg tror godt det fleste kunne se det var forkert, det med at tage jøder ud og gasse dem, det er jo sygt i hovedet.”

og en anden:

“Jeg tror ikke alle tyskere var onde, jeg tror bare ikke de havde et valg, så tror jeg også der har været meget propaganda, så de er blevet løjet overfor.”

Ud fra disse svar, kan man udlede at eleverne ikke ser begivenheden ud fra den pågældende befolknings perspektiv. Evnen til at se en begivenhed ud fra kulturel, politisk og social kontekst er altså mangelfuld, og idéen om at den tyske befolkning enten var ond eller blev tvunget er gennemgående i elevernes svar. Eleverne mangler altså evnen til at kunne forholde sig til at mennesker frivilligt, uden tvang eller propaganda, har medvirket til et samfund, der bygger på de værdier, som Nazityskland nu engang gjorde. Man kan argumentere for at eleverne har evnen til at perspektivere til folkets følelser, da de taler om frygt, som en drivkraft.

INTERVIEW MED LÆRER

I mit interview med Peter, der er lærer i 8. klasse, spurgte jeg ind til de samme ting som jeg spurgte eleverne om. Jeg ville gerne vide, hvad han mente gjorde historiefaget vigtigt, om han forholder sig til dannelsesaspektet af faget og hvordan han implementerede historisk empati og historiebevidsthed i sin undervisning.

I forhold til historiefaget og dets relevans svarede Peter:

“Åhh ja, altså en af grundene til man har historie i skolen, det er for at finde ud af, nu kan jeg ikke huske, hvem det er der siger det, men for at finde ud af, hvor vi er på vej hen, så er det også vigtigt at vide, hvor vi kommer fra. Og der er historiefaget jo også med til at gøre samfundsfaget relevant på en eller anden måde, for ellers bliver det hele tiden bare et øjebliksbillede af, hvor vi er henne. Så det er med til at give os en større forståelse af det samfund vi er i. Og også hvor vi er på vej hen, fordi historien har det jo også med at gentage sig, og det er jo det der med at, give dem den der historiske empati, hvilket også er med til at give dem en forståelse af, hvorfor vi handler som vi gør, den dag i dag.”

Her kan man se at Peter har en forståelse af faget som dannende, fordi han ser faget i samspil med nutiden og samfundsfaget. Hans svar taler også ind i begrebet historiebevidsthed, fordi han anerkender at faget har til formål at give en forståelse af, hvor vi kommer fra, og hvor vi er på vej hen. Han mener altså at det er problematisk, hvis man kun anskuer verden som et øjebliksbillede, i stedet for at se dagens samfund som et produkt af fortiden. Samtidigt taler han også ind i historiens rolle for fremtiden. Peter taler om, hvordan historien gentager sig, og ved at have en forståelse for, hvilken historie der ligger til grund for vores handlinger i dag, kan man handle på baggrund af disse i fremtiden.

Peter kommer også ind på historisk empati i løbet af interviewet da han siger:

“... man skal hele tiden give dem et anker i deres eget liv, og et anker i nutiden. Og det er her den historiske empati spiller ind, altså evne til at kunne føle de der mennesker. Så de ikke tror menneskene i middelalderen bare gik rundt og handlede sådan lidt halvhjertet, men får en forståelse for, hvorfor gjorde de som de gjorde, og gør vi noget tilsvarende nu?”

“Historie er jo også et formidlingsfag, hvor man formidler begivenheder, og det handler jo også om, hvordan man gør det, men der skal hele tiden være en forbindelse til nutiden, for ellers bliver det jo bare et eller andet nogen gjorde for 400 år siden, og who cares. Men hvis de ligesom forstår, at det også er mennesker med samme DNA, kød og blod, der bare er født i en anden tid, hvilket gør at de handler på en anden måde. Hvis man kan få dem til at sætte sig ind i andres folk liv, bliver det mere interessant.”

Dette taler ind i historisk empati, fordi det bygger på evnen til at kunne forstå individer og befolkningsgruppers handlinger, gennem de følelser og overbevisninger de måtte have haft. Dette kommer også til udtryk i undervisningen, når klassen taler om lægevidenskaben, og hvordan en klinisk sindssyg person kunne sidde på magten i et land. Det taler til, at eleverne får en forståelse for, hvordan det var at leve dengang, og forstå deres dagligdag gennem den pågældende kontekst.

Idéen om at forankre historien i elevernes egen nutid og dagligdag, kan også medvirke til at faget bliver mere relevant for eleverne. Samspillet med nutidens samfund, vil give eleverne et tilhørsforhold til emnet, og får derfor en plausibilitet i forhold til deltagelse. Eleverne vil kunne se sig selv i emnet.

DISKUSSION

Jeg har valgt at bruge kvalitative observationer og interviews som empiri, fordi den vægter en dybere forståelse for sociale fænomener og individer end den kvantitative metode. Elevers holdning til historiefaget og dets rolle, bygger også på individet, og dets egne holdninger og forståelse. De fordelagtige data vil altså ikke være målbare, hvorfor man ikke kunne have foretaget empiriindsamlingen kvantitativt. Man kan altså opnå en dybere forståelse, og se nuancer af det ting man undersøger. En anden fordel ved det kvalitative interview, er muligheden for at stille uddybende spørgsmål. Jeg havde episoder, hvor eleverne ikke forstod spørgsmålet, så jeg var nødt til at omformulere det. Dette kan selvfølgelig også tilskrives min egen operationalisering af spørgsmålene, da jeg planlagde interviewet. I forhold til min problemformulering, vil den kvalitative metode, gøre det svært at generalisere, og give et fuldkomment billede af den hverdag som jeg undersøger. Dette leder hen til en anden problemstilling i form af mængden af data. Da min problemformulering forholder sig til historieundervisningen generelt, er det svært at indsamle tilstrækkelige data, uden at det bliver enormt tidskrævende og ompændende. Jeg har observeret to forskellige klasser over fire forskellige undervisningsgange. Dette giver næppe det fulde billede af historieundervisning i Danmark generelt, og skal derfor også tages med i overvejelserne. Ideelt set, havde man udført observationer og interviews over en længere tidsperiode og i mange forskellige klasser, dette ville give et mere korrekt billede af virkeligheden.

KONKLUSION

Jeg er gennem mine undersøgelser kommet frem til flere forskellige ting i forhold til min problemformulering.

- Den undervisning jeg har observeret, har været præget af både historiebevidsthed og historisk empati. Elevernes arbejde med oplysningstiden, og lærerens konstante referencer til nutiden, og fokus på følelser og kontekst, gjorde det muligt for eleverne at forholde sig til fortiden på baggrund af nutiden. Arbejdet med oplysningstiden lagde vægt på begreber som demokrati, menneskerettigheder og ytringsfrihed, der alle er begreber vi identificerer os med i det danske samfund den dag i dag. De mange diskussioner i klassen omkring disse emner, og hvordan de kommer til udtryk i dagens samfund i form lige rettigheder for alle - som Rasmus Paludan og Anders Breivik, giver eleverne mulighed for at sammenkoble fortiden til nutiden, og dermed forholde sig historiebevidst til samtiden.
- I mine interviews fik jeg også et billede af at eleverne implicit havde en forståelse af historiebevidsthed, og hvordan fortiden, nutiden og fremtiden er påvirket af hinanden. Dog var min opfattelse at eleverne kunne udvikle deres kompetencer inden for historisk empati yderligere. Dette kan dog skyldes, at nogle elever har svært ved at forholde sig til de abstrakte tankegange dette kræver, og dette kan være et problem i folkeskolen. Selvom jeg havde en gennemgående opfattelse af, at eleverne fandt undervisningen interessant, var der stadigvæk mange der ikke deltog. Dette kan vidne om den problemstilling, at eleverne ikke finder faget relevant, eller føler de ved det hele i forvejen. Der var altså, på trods af tilstedeværelsen af historisk empati og historiebevidsthed i undervisningen, stadigvæk manglende grundlag for at deltage hos nogle elever.

Da både ytringsfrihed og menneskerettigheder taler ind i idéen om et demokratisk samfund, kan man argumentere for at historiefaget i denne sammenhæng har bidraget til elevernes dannelse og handlekompetencer. Historiefaget kan gennem arbejde med historisk empati og historiebevidsthed opnå viden om samfund og kulturer, og hvordan de udvikler sig på baggrund af deres historie. Dette er et vigtigt redskab, når man skal handle selvstændigt i et demokratisk samfund.

LITTERATUR

Pietras, J. & Poulsen, J. Å. (2016) *Historiedidaktik - mellem teori og praksis*. 1. udgave, 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Larsen, S. T. & Poulsen, J. Å. (2021). *Historieundervisning*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Schnack, K. (2016). *Pædagogikhåndbogen - Otte tilgange til pædagogik*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Ziehe, T. (2004). *Øer af intensitet i et hav af rutine*. forlaget politisk revy, Viborg.

Klafki, W. (2001). *Dannelsesteori og didaktik - nye studier*. 3. udgave, 1. første oplag. Forlaget Klim, Århus 2011

Petersen, V. A. & Hassing, A. & Henriksen, P. (2018) *Metodebogen*. 1. udgave 1. oplag. Forlaget Columbus. Danmark.

Brinkmann, S. (2014) *Det Kvalitative Interview*. 1. udgave 1. oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Endacott, J. & Brooks, S. (2013). *An Updated Theoretical and Practical Model for Promoting Historical Empathy*. Social Studies Research and Practice, Volume 8, number 1.

Jensen, B. E. (1996). *Historieskabte såvel som historieskabende - 7 historiedidaktiske essays*. OP-forlag.

Jensen, B. E. (2011) *Handlekompetence/Historiebevidsthed*. Institut for didaktik. Aarhus

Jensen, B. E. (2010) *Historiebevidsthed - i medgang og modgang*. Historie & Samfundsfag, Årg. 50, nr. 1/10.

Fredensborg, L. (2016). *Dannelse og handlekompetence*. Lokaliseret den 20/5-2022 på: <https://www.blivklog.dk/dannelse-og-handlekompetence/>

Børne- & Undervisningsministeriet, (2019). *Historie - faghæfte 2019*. Lokaliseret den 5/5-2022 på: https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/Gsk_fagh%C3%A6fte_historie.pdf

BILAG

OBSERVATIONER

FØRSTE OBSERVATION

Ravnholm Skole	Observatør: Daniel Alexander Scharff-Jensen
Tidspunkt	Observationer
Fredag 11/4 - 2022 Fag: Historie Klasse: 8.y Underviser: Peter	<p>Emne: Oplysningstiden</p> <p>Eleverne skal se "En Kongelig Affære"</p> <p>Peter forklarer, hvordan man bliver opmærksomme på demokrati og rettigheder.</p> <p>Peter forklarer om et skafot, og forklarer hvordan man henrettede personer dengang. De får forklaret, hvordan individer, blev behandlet i datidens samfund.</p> <p>Peter forklarer, hvordan arrangerede ægteskaber, foregik i gamle dage, hvor parterne var gift, før de mødte hinanden. Ofte for at sikre alliancer.</p> <p>Eleverne får forklaret, hvordan Frederik den 7. var sindssyg, set med moderne briller, men at lægevidenskaben ikke var kommet til de store psykiatriske gennembrud, og at kongen altså ikke havde fået stillet en diagnose.</p> <p>Peter forklarer om hvordan der lugtede i gamle dage i gaderne, og om hvordan pisserenderne løb gennem gaderne og ændte i en rist, hvorefter de blev tømt og fragtet til amager. han taler også om, hvordan man ikke gik i bad særligt ofte.</p>

	<p>Han fortæller, hvordan filmen er ukorrekt i den forstand, at de taler dansk ved hoffet, hvor man i virkeligheden ofte snakkede tysk eller fransk.</p> <p>Eleverne får forklaret, hvordan man bliver gift med kusiner og familiemedlemmer, fra rundt omkring i Europa.</p> <p>Han forklarer om lægevidenskaben, og om hvordan man ikke vaskede hænder, og ikke havde dybdegående viden dengang.</p> <p>Peter forklarer, at man som oplysningsmand har en ideologisk overbevisning, der er i strid med en enevældig konge.</p> <p>Peter fortæller på baggrund af en bødestraf for et digt i filmen, hvordan man ikke havde ytringsfrihed i 1700-tallet</p> <p>Der bliver snakket om koppeepidemi, der henleder samtalen på at man ikke havde vaccinationer i datidens samfund.</p> <p>Variolation - Vaccination</p> <p>Datidens underholdning bestod af teater, læsning, dans, ridning.</p> <p>Læren om demokrati kan tale ind i elevernes forståelse af deres pligt som borger i et demokratisk samfund.</p>
--	--

ANDEN OBSERVATION

Ravnholm Skole	Observatør: Daniel Alexander Scharff-Jensen
----------------	---

Tidspunkt	Observationer
<p>Mandag 15/4 - 2022</p> <p>Fag: Historie</p> <p>Klasse: 8.y</p> <p>Underviser: Peter</p>	<p>Emne: Oplysningstiden</p> <p>Peter forklarer om renæssancen, der lå før oplysningstiden, og forklarer, hvordan man begynder at genbruge mange af de gamle mytologier og filosofier</p> <p>Peter forklarer de omkringliggende perioder, og hvordan samfundet har udviklet sig igennem de forskellige perioder.</p> <p>Han forklarer, hvordan mange af perioderne løber oven i hinanden og parallelt med hinanden.</p> <p>Klassen snakker om, at "oplysningsmænd" tror på demokrati og ytringsfrihed.</p> <p>Peter forklarer, hvordan samfundet var bygget op omkring stavnsbåndet, og hvordan oplysningen var med til at ændre dette. Han snakker om at bønderne ikke har andre muligheder, end at leve under denne lensmand, og ejerne, havde mulighed for at straffe bønderne.</p> <p>En elev foreslår, at de brugte religion til at undertrykke.</p> <p>Eleverne snakker også om, hvordan religion var med til at forklare mange uforklarlige ting. fordi man ikke vidste bedre</p> <p>Peter forklarer, hvordan oplysningstiden var med til at gøre op, med et hårdt styret og meget reguleret samfund.</p> <p>Eleverne skal lave en kort skriveøvelse, og skrive hvad der falder dem ind når de hører ordene: fornuft, oplysning</p>

Fornuften kommer for alvor til udtryk i oplysningstiden.

Klassen snakker om at oplysning indebærer viden, informationer. Og snakker om at meget har ligget i mørket pga. kirken, men nu er blevet belyst.

Der snakkes om, at den generelle befolkning, før oplysningstiden, ikke vidste meget om deres omverden, og hvordan mange videnskabelige opdagelser banede vejen for mere information.

Der bliver nu snakket om frihed. Ytringsfrihed bliver nævnt, og en anden elev snakker om at vi har moralsk frihed, og at vi ikke har frihed til at slå andre ihjel fx.

- Peter drager en parallel til Rwanda, og snakker om de to forskellige befolkninger, hvor regeringen melder ud at der var frihed, til at slå den ene befolkningsgruppe ihjel, uden at bliver retsforfulgt.
- En elev nævner Epstein, og Peter snakker om hvordan det han har gjort, var forkasteligt i forhold til vores standarder, men i romertiden ville det have været helt normal, fordi moralen var anderledes dengang.
- Der bliver også snakket om, hvordan børnearbejde var normalt og lovligt dengang, men stadigvæk er til stede i dag, på trods af at det er moralsk forkert.

Peter forklarer, at man opgiver en del af sin frihed, for at opnå sikkerhed.

Han forklarer om Thomas Hobbes. - Samfundet har voldsmonopol.

Peter snakker om, hvordan vores frihed den dag i dag er begrænset. han snakker om, hvordan frihedsbegrænsning, finder sted, for alles bedste.

<p>Peter forklarer at man skal se idéers udspring, gennem den tid der er opstået i.</p> <p>Peter snakker om at man i oplysningstiden, begynder at se anderledes på afstraffelse - før skulle en morder straffes så hårdt som muligt og i offentlighed - men i oplysningstiden tænkte man over at rehabilitering, i stedet for dødsstraf.</p> <p>En elev drager parallel til Sharialovgivningen.</p> <p>Peter spørger, hvad man er utilfreds med i oplysningstiden?</p> <p>Bønders rettigheder</p> <p>Han drager parallel til den franske revolution</p> <p>En elev spørger, hvorfor de fattige ikke bare gjorde modstand før?</p> <p>Peter svarer at det er fordi man har brug for at overleve, men også fordi det var moralsk korrekt at undertrykke de fattige.</p> <p>Peter forklarer at der var mange lande, der var nødt til at ændre kurs, for at undgå en revolution ligesom i Frankrig.</p> <p>Peter forklarer hvad en republik er, og hvordan en præsident har mere magt, og der skal mindre til, før det går galt.</p> <p>Der bliver snakket om at klasseforskellen var for stor.</p> <p>For meget magt til kongen og kirken.</p>

<p>Humanisme springer frem, og menneskerettigheder.</p> <p>Han forklarer om Marx manifest. og idéen om at alle skal have det godt og have lige meget.</p> <p>Han snakker om den russiske revolution.</p> <p>Peter spørger, hvordan vores samfund ville se ud, hvis oplysningstiden ikke var sket.</p> <ul style="list-style-type: none">
• En elev svarer at verden var gået meget langsommere, fordi udviklingen og videnskaben ville være gået i stå.
• Peter argumenterer for at der ville være en større forskel i, hvordan man blev undervist og hvilket liv man lever, på baggrund af hvor man bor. Og der ville altså ikke være lige muligheder for viden, for alle i landet.
• Man ville altså have sværere ved at bryde den sociale arv
• Peter forklarer at det er nemmere den dag i dag, efter oplysningen, fordi alle har lige nem tilgang til information. <p>Hvorfor er oplysning vigtigt, spørger Peter?</p> <ul style="list-style-type: none">
• hjælpe og motivere andre
• Alle har samme muligheder for at tænke og dele
• De lærte har ikke den samme magt <p>Han forklarer, hvordan Grundtvig begyndte at sørge for at skabe lige muligheder for uddannelse for alle, rundt omkring i landet.</p> <p>Peter forklarer om merkantilisme i oplysningstiden, og Adam Smith, og hans tanker om, hvordan økonomi får samfundet til at flyde. Og hvordan lande begyndte at føre økonomisk krig, ved at producere lign. varer.</p>
--

	<p>Handlekompetence: Eleverne snakker om, hvad fornuft betyder. og snakker om moral, rationalitet, tænke sig om. at være tænkende.</p> <p>Peter snakker om, at moralske handlinger var anderledes i gamle dage, og hvordan de ændrer sig hele tiden.</p> <p>Peter spørger om hvilke konsekvenser oplysningstiden havde på samfundet den gang og ny</p> <p>Eleverne siger</p> <ul style="list-style-type: none"> • moderne idealer • demokrati • stemmeret • Viden • Ytringsfrihed <p>Klassen snakker om hvad ytringsfriheden betyder den dag i dag.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ret til at tro og snakke om hvad man vil. • Men man må ikke opfordre til vold • Der findes en blasfemiparagraf, man må ikke bespotte en andens gud. • Ytringsfriheden bliver bøjet. <p>Eleverne forklarer, hvordan ytringsfrihed og oplysning hænger sammen. Og forklarer, at folk ved mere, og det er blevet lovligt at forholde sig kritisk til samfundets normer.</p> <p>Peter spørger om der er ytringsfrihed i Danmark, eleverne svarer til en hvis grad.</p> <ul style="list-style-type: none"> • man må f.eks. ikke ytre noget til fare for andre •
--	--

	<p>Peter snakker om at et samfund som oftest har brug for en fjende, og snakke om Corona, og frygt i samfundet.</p> <p>Herefter bliver der snakket om anarkisme i USA, og snakker om hvordan ytringsfriheden blev brugt til at lære folk at lave bomber, og til at lække adresser på politikere.</p> <p>En elev spørger, ift. paludan, hvad der ville ske, hvis en muslim brændte bibelen</p> <p>Eleverne undrer sig over hvorfor politiet beskytter ham</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peter svarer at det er fordi alle har lige rettigheder • Han er en borger • En elev påpeger at hvis folk havde støttet hans holdning, ville de ikke være lige så forargede. <p>Peter forklarer, hvordan man skal forholde sig til de paragraffer, der dikterer loven i Danmark. Og alle er under samme love.</p> <p>Han snakker om Breivik, og hvordan han på trods af sine uhyrligheder, bliver behandlet som en borger med de samme rettigheder som alle andre.</p> <p>Peter forklarer, hvordan situationen nok ikke have været den samme, hvis det var sket i et mere korrump land, hvor retssystemet måske ikke var så stabilt.</p> <p>Peter forklarer at sekulariseringen først sker senere.</p>
--	--

Ravnholm Skole	Observatør: Daniel Alexander Scharff-Jensen
Tidspunkt	Observationer
Onsdag 11/5 - 2022 Fag: Historie Klasse: 6.X Underviser: Mikkel	<p>Mikkel spørger om, hvad magt er.</p> <p>Eleverne fortæller at en leder, eller en diktator kan have magt, og blandt andet skabe frygt og styre folket gennem den magt.</p> <p>Mikkel fortæller magt er noget man kan have og udøve, og hvordan de har snakket om at magt er en position, og citerer Machiavelli, der snakker om magt er bedst gennem frygt eller respekt.</p> <p>Mikkel spørger, hvordan vi har magt i Danmark, hvem styrer landet og hvor finder vi den henne?</p> <p>Eleverne svarer at staten har magt. Og vi bliver tvunget til at betale skat.</p> <p>En elev taler om, at det er de venstreorienterede der godt kan lide kontrol, hvorimod de højreorienterede vil have frihed</p> <p>Mikkel forklarer om hvordan partierne ligger i forhold til hinanden.</p> <p>Og hvor meget skat man skal betale til velfærd, eller hvor meget folk skal stå på egne ben.</p> <p>En elev forklarer at vi har demokrati i Danmark, hvilket betyder at borgerne har magt til at vælge politikerne.</p> <p>Mikkel spørger eleverne hvad en Ideologi er</p>

	<p>Eleverne svarer, at det er noget man styrer efter</p> <p>Mikkel forklarer at i takt med at vi bliver mere moderne, smelter ideologierne sammen, i de danske partier.</p> <p>Mikkel forklarer, at vesten måske har en anden ideologi, end den de f.eks. har i Mellemøsten.</p>
--	--

INTERVIEW

ELEVINTERVIEWS

INTERVIEW MED ELEV NR. 1

Interviewer - Synes du historiefaget er vigtigt? og hvorfor?

Elev - Jeg synes det er meget vigtigt, fordi jeg synes det er godt at lære om, hvad der skete før vores tid. Fordi vi er jo født omkring 2006 og 2007, så det er meget spændende at vide noget om, hvad der skete i 1900, 1800 og 1700-tallet. Oplysningstiden som vi har om nu, er f.eks. meget spændende at vide noget om.

Interviewer - Hvad kan man bruge historie til i hverdagen?

Elev - Jamen, man kan bruge det til at få generel viden om ting, f.eks. er det godt at vide noget om 2. verdenskrig, fordi det kan være dine børn eller børnebørn i fremtiden, gerne vil vide noget om det, og så er det også godt, hvis man gerne vil være historielærer. Så historie kan man bruge til rigtig meget.

Interviewer - Hvorfor er det vigtigt at vide noget om fortiden, og hvordan påvirker det den måde vi handler på i dag?

Elev - F.eks. før nu, altså der brugte man f.eks. slaver. Derfor er det godt at vide noget om nu, fordi man skal selvfølgelig ikke bruge slaver nu. og mange andre ting man plejede at gøre dengang, det skal man selvfølgelig ikke gøre nu. Så jeg synes det er meget vigtigt at vide noget om hvad der er sket, før nu, fordi der var mange andre regler dengang. Kvinder havde heller ikke de rettigheder, som de har nu. De skulle hele tiden gøre rent, og de havde ikke de samme job. Så jeg synes der er meget stor forskel på, hvordan vi handler i dag, og hvordan vi gjorde i fortiden.

Interviewer - Så det er fordi historien har lært os ting?

Elev - Ja

Interviewer - Ville vores hverdag se anderledes ud, hvis historien havde været anderledes?

Elev - Ja, hvis vi ikke havde brugt slaver den gang, og ikke havde behandlet dem, der var mørke i huden anderledes, så tror jeg ikke der havde været racisme i dag. Jeg tror ikke der ville være den samme form for racisme. Jeg tror også kvinder vil blive behandlet med mere respekt, pga. den måde de blev behandlet på i fortiden. Hvis kvinder blev behandlet på en bedre måde dengang, tror jeg heller ikke der ville være så meget sexismen den dag i dag. i hvert fald ikke nær så meget.

Interviewer - I forhold til 2. verdenskrig tror du så at alle tyskerne var onde generelt?

Elev - Jeg tror ikke alle tyskerne var onde, jeg tror dem der meldte sig ind, var det, og jeg tror de fleste var onde, men jeg tror godt det fleste kunne se det var forkert, det med at tage jøder ud og gasse dem, det er jo sygt i hovedet.

Interviewer - Hvorfor tror du de fulgte med, og gjorde tingene?

Elev - Jeg tror ikke de havde et valg. Det var sådan, vær med, eller du dør. Hvis du siger din mening højt, og siger, jeg synes vi skal behandle jøderne med mere respekt, så dør du, eller bliver sat i koncentrationslejr med dem. Så jeg tror ikke det var et valgt, men noget man skulle gøre, uanset om det var noget man syntes var uretfærdigt eller ej.

INTERVIEW MED ELEV NR. 2

Interviewer - Synes du historiefaget er vigtigt, og hvorfor?

Elev - Jeg synes det er vigtigt. Det er vigtigt at vide, hvorfor ting er som de er. Og hvad der ligesom er sket, for at det er blevet sådan.

Interviewer - Så hvad er det vigtigste, man kan bruge historie til, i dine øjne?

Elev - Man kan kigge tilbage, og lade være med at begå de samme fejl, som der er blevet begået før.

Interviewer - Hvorfor er det vigtigt at vide noget om fortiden? Og hvordan påvirker historien den måde vi handler på i dag?

Elev - Den påvirker den måde vi handler på, fordi hvis man f.eks. har lavet noget der er gået meget galt førhen, så gør man det nok ikke igen. Så tænker man tilbage og tænker det kommer nok heller ikke til at gå godt den her gang.

Interviewer - Tror du alle tyskerne under 2. verdenskrig var onde?

Elev - Jeg tror ikke alle tyskere var onde, jeg tror bare ikke de havde et valg, så tror jeg også der har været meget propaganda, så de er blevet løjet overfor.

Interviewer - Så du tror ikke de var gået med på den, hvis de havde haft et valgt?

Elev - Hvis de kunne vælge, og havde adgang til alt fakta uden propaganda, tror jeg ikke de ville være gået med

Interviewer - Tror du stadigvæk der havde været nazisme, hvis Hitler ikke havde eksisteret?

Elev - Ja, pga. der var også nogle andre, der havde tankerne, Hitler var bare den bedste leder, fordi han var den bedste taler i partiet. Det havde nok bare ikke været lige så stort.

INTERVIEW MED ELEV NR. 3

Interviewer - Synes du historiefaget er vigtigt? og Hvorfor?

Elev - Ja, jeg synes det er vigtigt, fordi man kan lære om sin fortid, og det er spændende at lære om

Interviewer - Og hvad kan man bruge den viden til? Altså, hvad er det vigtigste man kan bruge historie til?

Elev - Det ved jeg ikke rigtigt, man kan vel bruge det i sin fremtid, hvis man gerne vil være arkæolog eller historielærer eller sådan noget.

Interviewer - Hvad nu, hvis man ikke vil være arkæolog eller historiker, hvad kan man så bruge det til, som normal borger?

Elev - Man kan lærer om bygninger f.eks. Rundetårn. Så ved man jo hvem der har bygget det osv.

Interviewer - Hvorfor er det vigtigt at vide noget om fortiden, og hvordan påvirker historien den måde vi lever på i dag, og er der en sammenhæng?

Elev - Ja, det er der vel på en eller anden måde tænker jeg. F.eks. med nogle andre lande, med kvinder dengang i fortiden. De havde jo ikke mange rettigheder, og det har de heller ikke nu.

Interviewer - Tror du alle tyskerne under 2. verdenskrig var onde? Og hvorfor tror du de gik med Hitler?

Elev - Hmm, jeg tror de gik med Hitler, fordi de troede på ham, de troede godt han kunne overtage verden og gøre jobbet færdigt, men jeg tror ikke alle tyskere var onde, jeg tror de gjorde det for sikkerhedens skyld.

INTERVIEW MED ELEV NR. 4

Interviewer - Synes du historiefaget er vigtigt, og hvorfor?

Elev - Øhh ja, fordi man sådan, lærer om ens fortiden og landet og alt sådan noget.

Interviewer - Og hvad er det vigtigste man kan bruge den information til?

Elev - Jeg synes bare det er godt at vide hvor man kommer fra, og jeg synes bare det er godt at have historien korrekt

Interviewer - Så hvordan kan historien påvirke den måde vi handler på, den dag i dag?

Elev - Altså vi bliver jo klogere på nogle ting, hvor vi kan se tilbage og se hvordan vi gjorde engang og så gøre det anderledes, eller få inspiration og sådan noget.

Interviewer - Tror du alle tyskerne under 2. verdenskrig var onde?

Elev - Nej jeg tror ikke alle var onde, Hitler var jo ham der gjorde det der. Og var god til at tale og få dem til at tro ting. Så jeg tror ikke alle var onde, men mange var nok.

LÆRERINTERVIEW

Interviewer - Hvorfor er historiefaget vigtigt og hvad kan man bruge det til? - Nu snakkede jeg lige med eleverne, og der var mange der sagde det kunne bruges til at blive historielærer, eller arkæolog.

Peter - Åhh ja, altså en af grundene til man har historie i skolen, det er for at finde ud af, nu kan jeg ikke huske, hvem det er der siger det, men for at finde ud af, hvor vi er på vej hen, så er det også vigtigt at vide, hvor vi kommer fra. Og der er historiefaget jo også med til at gøre samfundsfaget relevant på en eller anden måde, for ellers bliver det hele tiden bare et øjebliksbillede af, hvor vi er henne. Så det er med til at give os en større forståelse af det samfund vi er i. Og også hvor vi er på vej hen, fordi historien har det jo også med at gentage sig, og det er jo det der med at, give dem den der historiske empati, hvilket også er med til at give dem en forståelse af, hvorfor vi handler som vi gør, den dag i dag.

Interviewer - Forholder du dig til kravet om, at faget skal udvikle elevernes handlekompetencer, og evne til at tage begrundet stilling til sammenhænge i deres egen hverdag?

Peter - Ja, og det gør jeg blandt andet i kraft af, at elevernes samfundsfagslærer og jeg, kører et tæt parløb, og ofte hvis der er et aktuelt emne, så har de om det i samfundsfag, men for at få en forståelse af, hvorfor det ligger sådan, bliver man jo nødt til at gå tilbage i tiden og se, hvor kommer vi egentlig fra? Og det er jo en af de historiske discipliner, men så for at forstå den tid hvor vi kommer fra, så bliver vi nødt til at forstå den tid hvor den tid kommer fra, og så havner man på et eller andet tidspunkt i stenalderen. Så hvornår skal man stoppe? Det er en disciplin i at tage det relevante. Der er forskellige holdninger til historiefaget, nogen mener man skal holde sig til det overordnede eller også skal vi koncentrere os om enkelte nedslagspunkter og så arbejde grundlæggende med dem. Jeg kan bedst lide at give det store overblik, men det er ikke så moderne. Ellers kommer der for mange gråzoner. Problemet er også bare, at hvis man fodrer dem med for meget, så bliver de også mættede. Så man skal hele tiden give dem et anker i deres eget liv, og et anker i nutiden. Og det er her den historiske empati spiller ind, altså evne til at kunne føle de der mennesker. Så de ikke tror menneskene i middelalderen bare gik rundt og handlede sådan lidt halvhjertet, men får en forståelse for, hvorfor gjorde de som de gjorde, og gør vi noget tilsvarende nu?

Interviewer - Hvordan sørger du for at der er historiebevidsthed og at eleverne forstår historisk empati - Sker dette eksplicit eller implicit?

Peter - Ja, det handler om at lave de her ankret i nutiden, og gøre det relevant. Hvordan får jeg det moderne gennembrud til at blive interessant for en teenagepige på 14? Jeg kunne jo sagtens lave sådan noget røv til bænkepædagogik og bare stå og fortælle slavisk, så skete det og husk de her ting, men hvis de ikke føler noget for det, jamen så bliver historiefaget kedeligt. Men hvis man formår at flette de menneskelige relationer og følelser ind i billedet, så kan man løfte historiefaget til at være noget helt andet. Historie er jo også et formidlingsfag, hvor man formidler begivenheder, og det handler jo også om, hvordan man gør det, men der skal hele tiden være en forbindelse til nutiden, for ellers bliver det jo bare et eller andet nogen gjorde for 400 år siden, og who cares. Men hvis de ligesom forstår, at det også er mennesker med samme DNA, kød og

blod, der bare er født i en anden tid, hvilket gør at de handler på en anden måde. Hvis man kan få dem til at sætte sig ind i andres folk liv, bliver det mere interessant.